

PŘÍDAVNÁ JMÉNA A JEJICH TVOŘENÍ

- Přídatná jména jsou ohebný slovní druh (lze je skloňovat), který vyjadřuje nějakou vlastnost. Můžeme je odvozovat od podstatných jmen nebo sloves.
- V této kapitole budeme mluvit o několika druzích přídatných jmen:
  - *Přídatná jména vyjadřující vztah k místu*
  - *Přídatná jména vztahová*
  - *Přídatná jména vyjadřující podobnost*
  - *Přídatná jména kvalitativní*
  - *Přídatná jména účelová*

PŘÍDAVNÁ JMÉNA VYJADŘUJÍCÍ VZTAH K MÍSTU

- *Základní přípony:*
  - **-ní** (hláskové změny ch → š, h → ž, k → č) – *podpalubní, jeskynní, boční, východní, severní, lesní, střešní, ostrovní, podzemní* atd.
  - **-ský** – *vesnický, zámecký, oceánský, vodárenský, cukrovarský, severský, podhorský, mořský, venkovský* atd. – u podstatných jmen zakončených na **-c** a **-k** se uplatňuje varianta **-ký**. Tato přípona odvozuje především od vlastních zeměpisných jmen – *americký, kanadský, moskevský, pražský, beskydský, olomoucký, krkonošský* atd. (u jmen zakončených na **-ie** se uplatňuje varianta **-ijský** – *nigerijský, istrijský, asijský*; ale i *arménský, indický, dalmatský* atd.

NESPECIFIKOVANÁ VZTAHOVÁ PŘÍDAVNÁ JMÉNA

- Vyjadřují obecný vztah k základovému podstatnému jménu neživotnému, jaký lze často vyjádřit také pádovou formou (národnostní princip – princip národnosti)
- *Základní přípony:*
  - **-ový** – *kloubový, prosincový, ligový, zálohový, sluchový, studiový, tramvajový, dvojkový, volejbalový, filmový, menšinový* atd.
  - **-ní** – (hláskové změny c → č, d' → d, h → ž, ch → š, k → č, a nedůsledně ř → r) – *hudební, inkubační, ústřední, gymnaziální, textilní, dopisní, střešní, toaletní* atd.
- Použití uvedených přípon: **-ový** odvozuje od podstatných jmen zakončených na **-ek, -ík, -ka, -ec, -ice, -ín, -ina** a dějová jména bez přípony (*pád – pádový*); **-ní** odvozuje od podstatných jmen zakončených na **-ba, -(a)ce, -ta, -ost, -oza, -áž**.

PŘÍDAVNÁ JMÉNA VYJADRŮJÍCÍ PODOBNOST

- Vyjadřuje podobnost se základovým podstatným jménem.
- **Základní přípona:**
  - **-ovitý** – hřibovitý (= má tvar jako hřib), kýčovitý (= vypadá jako kýč – něco nevkusného), hadovitý (= má tvar, pohybuje se jako had), křídovitý (= má barvu, konzistenci atd. jako křída, bramborovitý (= má tvar, chuť atd. jako brambory), kruhovitý (= má tvar kruhu, podobá se kruhu), věžovitý (= podobá se věžím), spirálovitý (= má tvar spirály) atd.

PŘÍDAVNÁ JMÉNA KVALITATIVNÍ

- Označují znaky osob nebo věcí, jimiž se odlišují od osob nebo věcí jiných. Tato přídavná jména lze stupňovat (tj. vyjadřovat míru vlastnosti)
- **Základní přípony:**
  - Odvozeniny od konkrétních podstatných jmen:**
    - **-atý** (odvozuje od pojmenování části těla) – nohatý, okatý, ušatý, šupinatý, copatý, chlupatý, kudrnatý atd. – odvozuje i od jiných pojmenování – prachatý, brýlatý, rovinatý atd. (Existuje také varianta **-natý** – lesnatý, květnatý, tělnatý, listnatý, kostnatý atd.)
    - **-itý** (odvozuje od jmen látek; není příliš produktivní) – písčitý, kamenitý, dřevitý, masitý atd.
    - **-ovitý** (odvozuje přídavná jména vyjadřující vnější vzhled) – sklovitý, mechovitý, sukovitý, uzlovitý, puchýřovitý, kopcovitý atd.
    - **-ovaný** (takto utvořená přídavná jména vyjadřují vnější vzhled) – pruhovaný, kostičkovaný, žilkovaný, kvítkovaný, síťovaný, mramorovaný atd.
    - **-ný** (málo produktivní) – mléčný, slunečný, tučný, větrný, prašný, mlžný atd.
  - Odvozeniny od abstraktních podstatných jmen:**
    - **-ný** – půvabný, chudobný, mocný, zázračný, srdečný, zvučný, klidný, svobodný, temný, cenný atd.
    - **-ivý** – pečlivý, svárlivý, pamětlivý, citlivý, záhalčivý, bolestivý, žalostivý, milostivý, loupeživý atd.

PŘÍDAVNÁ JMÉNA ÚČELOVÁ

- Vyjadřují vlastnost spočívající v schopnosti sloužit k realizaci činnosti vyjádřené slovesným základem (ale ne jako jejich původce).
- **Základní přípona:**
  - **-cí** – mycí (= slouží k mytí), krycí (= slouží k zakrytí něčeho), houpací (např. houpací křeslo), šicí (= slouží k šití), psací (= slouží k psaní), filmovací (= slouží k filmování), lepicí (= slouží k lepení něčeho), zavírací (= slouží k uzavření něčeho), hnětací (= slouží k hnětení něčeho, např. těsta), tiskací (= slouží k tisku, používá se při tisku – např. tiskací písma) atd.
- **Přejatá přídavná jména** mají přípony: **-ální** (dentální), **-ární** (agrární), **-bilní** (kompatibilní), **-(n)tní** (latentní), **-ivní** (agresivní)